
Vacandum Studiis.
Ex Bibliotheca
VALENTINI SCHLIEFF
Gedani

Henrici Nicolai.

1. Disputatio de Potentia in rebus.
2. Disp. de Synonymo et Paronymo.
3. Gymnasium Logicum.
4. Tractatus de Pace edit. 1641.
5. Genethlia sive Natalitia ed. 1642.
6. Delineatio Colloquii inter Valerianum Magnum, Capuccinum et Henricum Nicolai.
7. Erklärung des Spruchs Eccles. IV. 4. secunda editio.
8. Anatome Papismi imprimis Jesuitici.
9. Nathanael Wilgrün Predigt bey der Leich-Begängniß Henrici Nicolai gehalten.

D.O.M.A.

Gymnaſii Logici

DIATRIBE XVI. & ultima

DE

METHODO SIVE ORDINE

Diſputationis loco
Ad ſententiarum collationem
in Gymnaſio Gedanenſi
propoſita

PRÆSIDE

HENRICO NICOLAI

Phil. Ma. & Profeſſore
Ordinario

Reſpondentis partes tuente

SIMONE SAGERO

Dantiſcano, Ampliſsimi Scabinatus
Vrbici Alumno.

Ad diem 13. Julij. S.N.

In Auditorio Philoſophico
Horis deſtinatis.

DANTISCI, Typis GEORGI RHETI,
ANNO cIↃ. IↃC. XXXIV.

Inclutæ

Apud

CELEBERRIMOS GEDANENSES

REIP:

Amplissimis, Spectatissimis, Prudentissimis, Consultissimisq;

VIRIS

Dn Publicorum judiciorum PRÆSIDI æquissimo, ejusq; ASSESORIBUS dignissimis, Dominis suis Mecænatibus, Fautoribus, Promotoribus ac Patronis debito observantiæ & obsequii cultu ætatèm honorandis

Exercitium hocce Logicum in honoris ac observantiæ τεκμήριον, gratitudinis σημεῖον, ac recordationis βεβαίωσιν reverenter inscribit & exhibet

SIMON SAGERUS

Respondens.

1.

CHoroebum quendam in aulâ Principis Palatini in revellendis è strue lignariâ lignis eam rationem servasse narrat Manl. coll. p. 534. ut primum ab imo & medio, magno molimine, ligna extraheret, missis ijs, quæ in superiori lignorū parte ad auferendū ex compacto locata erant. Quo more servato id aliquando consecutus est, ut lignis ex summo cadentibus penè illis obrutus interiisset, nî accursu aliorum sublevatus fuisset. Non dissimile contingere videamus iis, qui scientiarum æquor sine ordine ingressi prius sciendorum mole supprimuntur, quàm ad solidam & non contemnendam rerum notitiam perveniant. Cui præposteræ rationi medelam facit ordo s. methodus, admirabilis res in animo sapientis, judice Scal. ex. 1. & magna subtilitatis pars in libris sapientum. Id. ex 303. s. 9. Noëma, ad perfectam rerum tractationem commodè à Logicâ suppeditatum. Quippe quo sublato nec splendor disciplinarum videri, neq; ipsæ à magistris commodè tradi, neq; â discipulis comprehendi animo possunt. Ut sunt verba Conimbr. q. 3. proem. Log. a. 1. Illud distinctè inter opera Logica elucidasse multum accurati Logici interest: Ejusq; naturam ultima hæc diatribe Logica curatiùs venabitur.

2. Methodi tractatio vel præcognitionis est, vel cognitionis. Illa triplex: An peculiariter in Logicis tradenda? Quo loco? Cur nihil de eâ distinctè Aristoteles in Organo Log?

3. Quà primum, Negat Faber qu: 6. & 9. Log. proem. Logicæ considerationis proprium esse ordinem, sed ad omnes disciplinas spectare, quæ de eo monere debeant, prout u-

sus earum postulaverit. Et esse potius in Methaphysicis ut Ens quoddam tradendū, quam Logicis. Conimb: Smiglecius, Casus, Hunnæus, Titelman: Cæsarius, Sturmius, Morisanus, Toletus, Samuel de Lublino, Mendoza, Valla, de facto eum in Log: omittunt. Cæteri Philosophi, tàm Peripatetici quàm Ramei, communiter de eo in Logicis præcipiunt. Dicendum hic: 1. Ordo in actu exercito, concretè & materialiter ipsis materiis applicatus, ratione usus communis pertinet ad omnes omninò disciplinas: Nam omnes distinctè & ordinatè suas materias explicare debent, & sic ordinem ipsis materiis q. immittere, & cum illis simùl ordinem concretum materialiter exhibere. Ita Physica materialiter ordinem Syntheticum exhibet, tractat enim suum objectum à principiis ad composita: Ethica analyticum, tractat enim suum objectum â fine ad media finis acquirendi. Hoc modo omnes disciplinæ ordinem rebus concretum habent. & sic Fabri sententia tolerari potest.

4. 2. Ordo in actu signato, abstractè & formaliter tractatus realiter, est notio prima & generalis affectio omni Enti conveniens, & pertinet ad Metaphysicam: & velut in origine est in DEO: in rebus ut ex origine prodeuntibus. Vt loq: Piccol. intr: grad. c. 14. & Com. Pcl p. 2. & ex eo Alsted. l. 8. Lo. ha. c. 1. In actu signato & abstractè tractatus notionaliter, ut instrumentū tractandi aliquid & medium disponendi, solius Logicæ est proprius. Nam sic ordo consideratur tanquam notio secunda omni tractabili adnectēda, docens, quomodo sciētiis & facultatib. sit applicandus ordo: & ostenditur in genere, quid sit, quotuplex, quas affectiones habeat, quomodo in disciplinâ vel totâ vel ejus parte servari possit: abstrahendo à particularibus materiis, v.g. Physicis, Theologicis, Medicis; Adeoq; quod de definitione & divisione dictum d. 6. t. 4. per analogiam de ordine est habendum. Nam ejus disciplinæ est de ordine formaliter

liter

liter & notionaliter spectato tradere, quæ organa suppeditat cujusuis distinctæ rei tractationis, sive ea simplex, s. enuntiativa, s. discursiva sit. At hæc sola Log. suppeditat per suas partes, primam, secundam & tertiam. Vt hactenus visum: Et praxis Logica uberius docet. E. & Logica hactenus de ordine tractare debet. Tùm intellectus errare potest etiam in ordinando, non solum ratiocinando. At Logica omnem operationem mentis dirigere debet. Conf. Dn. VVeg. q. 10. Log. proem. n. 2. Timpl. l. 4. Log. c. 8. q. 1. Piccolomin. c. l. Acontium de meth. p. 11. §. 1. Neld. de ord. c. 5. *Quod si methodus sumatur pro illatione unius ex alio, prout quibusdam Peripateticis sumitur,* Vt th 7. *dicetur: omnino Logicæ est eam tradere, ut quæ omnes modos illationum proponere debii. Imò sic tota Logica in methodorum ratione constituta erit, nam omnib. methodos, id est, instrumenta ad rerum notitiam consequendam præbet. Vt lo.* Zaba. l. 1. d. meth. c. 1. *Sic Ramus ipsam Logicam methodum vocat.* l. 9. sch. Log. c. 1. *Et sic ipse* Faber *de methodo in Log. tractat.* l. 2. Org. Arist. Ram. c. 17. 18.

5. Quà secundum: *Quidam in parte primâ methodum tractant.* Dn. Phil. l. 1. Dial. Bersm. l. 1. Erot. Dial. p. 197. *Istum excusat* Timpl. l. 4. Log. c. 8. q. 1. *quod per methodum intelligat modum tractandi thema simplex.* Alij *in parte 2. de eâ tradi posse putāt, quod sit dispositio quædam. Huc inclinat* Keg. l. 1. Log. d. meth. §. 1. Alij *in tertiâ tractant, sed diversimodè. Quidam post doctrinam demonstrationis.* Cl. l. M. l. 5. inst. c. 19. & l. 3. p. 3. tr. 2. c. 1. c. Kek. & p. 1. misc. d. 12. Crell. l. 1. pa. pro. c. 12. Dn. Cor. Mar. l. 1. d. dem. c. 9. Dn. Flac. l. 4. Apo. c. 13. Dn. Nihus. d. Log. 9. 1. 75. Barthol. l. 1. p. pro. c. 8 Bert. l. 4. Log. c. 19. *& alij. Quidam post locos Topicos. Vt Fonsec.* l. 7. Dial. c. 39. Alsted. l. 8. Lo.

har. c. 1. *Quidam omnium ultimo loco ut effectum & fructum totius Logicæ.* Scharf. l. 7. Log. c. 3. (*quamvis & ut fructum demonstrationi subjungat* l. 4. c. 6.) Keck. nr l. 3. Log. s. 3. p. 2. c. 1. Libavi. l. 2. Log. Ph. Ram. p. 606. Dn. Gutk. p. 658. syn. Dusa l. 4. Log. c. 12. Timpl. c. l. Alsted. l. 24. Encyc: p. 2. c. 17. Dn. Reg. c. l. Dn. Schei. d. Syll. c. 18 Zanak. c. Cl. I. M. l. 3. s. 3. p. 2. c. 1. q. 1. Faber. l. 2. org. Arist. Ram. c. 17. *Sequũtur hos Ramistæ communiter. Estq; non omnimò alienus ab hoc* Cl. I. M. *ordinem dicens peculiarem quendam omnium trium operationum mentis modum.* l. 2. dis. Ram. c. 9. q. 1. *Atq; ex hoc fundamento commodissimè ultimo omnium in Log. loco proponi potest. Et sic ut appendix partis tertiæ tractabitur, non præcisè ut pars parti tertiæ ejusq; formali considerandi modo subjecta. Etsi & eo respectu, quod in speculativis disciplinis res disponit, ut facilius paremus scientiam, ad demõstrationem referri queat. Vt* Dn. Nihus. c. 1 & Zabar. l. 1. d. met. c. 2. *volunt. Vsus ordinis in omni parte Log. conspicuus esse potest: tractatio ejus commodè ultimo loco proponitur.*

6. Quã tertium: *Nihil distinctè de ordine in organo Log. tractavit Aristoteles, quod hodiè residuum habemus, ut sensus testatur. Fortasse in illis libris Logicis fuit, qui injuriâ temporum perierunt.* Laërtius *enim Logicos libros supra octoginta ab Aristotele scriptos refert.* V. Keck. nost. tr. 3. c. 1. præ. Log. q. 2. *Imò 9. libros de methodo ipsum scripsisse idem refert.* V. Cl. I. M. c. Keck. p. 939. *Alij inde organon Arist. imperfectionis accusant, quod nihil de methodo tradat.* Keck. c. l. Alsted. l. 8. c. 1. Log. har. *Alij, ut* Zabarel. l. 4. d: meth. c. 22. Piccolo. p. 5. com. Pol: Neldelius l. d. ord. c. 4. *rationes inquirunt, cur Aristoteli prætermissa.* Zabarella: *quòd discentibus scripserit Logicam,*

non

non docentibus, ideò multis de ordine præceptis eos turbare noluerit. Quod, præsupposito, duos esse ordines, syntheticū & analy: sit nō tanta eorū difficultas, quæ peculiarē tractationē requisiverit. Piccolomineus, *quòd per naturam nobis offeratur, & ex naturâ rerum sit sumendus:* Neldelius, *quòd maluerit vivum exemplar servati ordinis in disciplinis Philosophicis imitandum proponere, quàm præcepta de eo tradita relinquere.* Zabarella *ad ultimum, non scripsisse ait, quia noluerit. Quæcunq; ratio arriserit, eligi poterit.*

7. *Fuit* præcognitio; Cognitio *est nominalis & realis.* Nominalis 1. Homonymica. *Methodus notat 1. quamvis vel cognoscendi, vel agēdi viam. 2. Logicam rerum considerandarū rationem. Sic Topicam* Arist. l. 1. Top. c. 2. & *ipsam Logicam* Ramus l. 9. Sch. Log. c. 1. *vocant methodum, id est, disciplinā ordinatè tractandi aliquid apud* Fabr. l. 2. org. Ari. Ram. c. 17. *3. Scientiam methodicè traditam. 4. Deductionem unius ex alio. Sic methodus & ordo distinguuntur, ut ordo dicatur hoc post hoc: methodus, hoc, ergò hoc:* Cl. I. M. c. Kec. p. 939. *Ordo disponat, methodus notificet.* Vt Idem C. 5. d. 9. q. 1. *Ordo sit via doctrinæ, methodus sit ordo doctrinæ. Vt loquitur* Perer. l. 3. Phys. c. 11. *Hæc significatio frequens est Zabarel.* l. 1. d. meth. c. 23. l. 3. c. 2. 3. Faber in l. 1. Top. c. 6. *Aristotelem ibi per methodum viam disputandi ex locis vel maximis communibus intelligere ait. Quidam dubitant, an hæc acceptio vocis methodi sit concedenda, & an usquam Aristoteli usurpata?* V. Timpl. l. 4. Log. c. 8. q. 5. Pac. c. 22. inst. Log. Keckerm. nos. l. 3. Lo. s. 3. p. 2. c. 1. *Alij tamen eam admittunt.* Cl. I. M. l. 5. inst. c. 19. & con. Keck. c. l. Crell. l. 1. p. pro. c. 12. Dn. Co. Mart. l. 1. pa. pro. c. 9. Dusa l. 4. Log. c. 12. Berr. l. 4. Lo. c. 19. Zabar. l. 1. d. met. c. 3. & l. 3. c. 1. Dn. Regius p. 522. Log. *Quòd methodus quasi sit*

ratio

ratio & anima ordinis, deducens, rectè ordinem processisse: Et
sic veritatē distinctius doceat, & firmius aliis proponat. Cum de
voce sit quæstio, cujꝰ usꝰ pendet à Philosophis, faciles circa eā esse
cōvenit. 5. Processionē unius post aliud. Sic hic sumitur. Et sic idē
est ac ordo. Cumq́; à plerisq́; hodie ita sumatur, humanitatis est,
alteram acceptionem non morose urgere. Vt loquitur Dn.
Gutk p. 659. Syn. *6. Instrumenta methodo servientia, ut*
sunt, definitio divisio, demonstratio. 2. Etymologica: *Lo-*
gicè non derivatur ab alio, est enim vox abstracta: Gramma-
ticè dicitur à μετα & ὁδὸς, id est, processus, transitus. 3. Syno-
nymica. *Dicitur etiam ordo, quod Veteres tribuni militibus*
dicebant, ὄρον δῶ, dictus: processus ordinatus, ordinatio,
Dispositio, apta collocatio, consecutio tractatorum. Et periphra-
sticè Aristoteli natura rerum, Platoni forma scientiarum, Ana-
xagoræ munus divinæ mentis, ap. Piccolm. intr. Ph. mo.
c. 14.

8. *Fuit* Nominalis *Cognitio.* Realis *est definitiva,*
divisiva, & affectiva. Definitio *sit:* Methodus est in-
strumentū Logicum, apposite unum post aliud dispo-
nere docens, ad faciliorem cognitionem. Genus *est*
instrumentum Log. id est, organon aliquod rebus tractandis
subserviens. Ita benè genus assignant Alsted l. 8. Lo. ha.
c. 1. Dn. Gutk. c. l. p. 660. Timpl. l. 4. Log. c. 8. q.
2. Zabarel. l. 3. d. met. c. 2. & l. de ordi. int. c. 1.
Ramei, & qui eos hic sequūtur, Keck nr. c. l. Dn. Scheibl.
c. l. n. 9. Dusa l. 4. Log. c. 12. Olevian. l. 2. dial. c.
21. *& alij dianojan s. discursum genus faciunt. At discursus*
est hoc, Ergò hoc: sed methodus, prout hic accipitur, est tantum
hoc post hoc. V. t. 6. *Nec discursus vocabulum Veteribus ita*
amplè usurpatum est, ut quemvis progressum rerum compræ-
henderet: sed progressum ab noto ad ignotum, id est, illationem
& argumentationem, Vt exemplis ostendit Cl. l. M. l. 2.
dis.

dis. Ram. c. 9. q. 1. *Rectiùs dicetur instrumentum discursui æquè ac reliquis operationibus Logicis subserviens, & velut communis quidam modus omnes subsequens.* V. t. 5. *quàm discursus. Est adjunctum & consequens omnis legitimi discursus, non ipse discursus. Sic propositiones sunt necessaria requisita discursus, nec tamen ipsæ per se & in se sunt discursus. Ordinat & disponit legitimè discursum methodus, non ipsa vel discurrit, vel ex se discurrere docet. Etiam in parte primâ locum habet & secundâ, cum Termini & propositiones ordinatè subjunguntur, ubi tamen nondum discursus locum habet. Et Ramus partem secundam Log: definit de disponendis argumentis: Et sic etiam methodus ut pars partis secundæ, disponet argumenta. At argumenta Ramo sunt termini simplices. At illi nondum sunt διάνοια s. discursus.* Co. D. Cor. Mar. c. l.

9. Alij *habitum instrumentalem definiunt.* Zaba. 1. 1. d. met. c. 2. 11. Crell. l. 1. p. pro. c. 12. Bert. l. 4. Lo. c. 19. Dn. Co. Mar. l. 1. d. dem. c. 9. Dn. Reg. l. 1. Log. de meth *Impugnat hoc Piccolomin.* p. 3. Com. Pol. *quod Logica nulla instrumenta consideret ut habitus animi, sed ut rectas rationes efficiendi aliquid notionale, & sic definiat. Sic Syll: non definitur habitus animi, sed ex suo efficiendi modo, ratiocinatio. Sic definitio, ratio, quid rei exponens. Sic & ordo, ratio ordinandi disciplinas. Et verè hoc. Propriè enim loquendo* Logica *est habitus instrumenta efformans:* Nöemata Logica, *quale quid & methodus, prout hic tractatur, est, sunt instrumēta à Logicâ efformata ad rerū cognitiones inservi-ētia. Pars non adæquatur toti: Et sic nec methodus ut partiale instrumentum Log: toti Logicæ ut habitui. Vt benè* Dn. Reg. p. 512. Lo. *& sic ordinē rectius instrumētū vocat ipse* Zab. l. 1. Apo. c. 10. Alij *per doctrinā definiunt, apud* D. Reg. c. l. *Sed hoc accidentale est. Sive doceatur methodo, s. non, semper erit instrumentum Logicum.* Alij *per dispositionem & progressio-*

nem. Goclē. p. 5. probl. th. d. meth: t: 1. 4. & l. 2. par. dial. c. 19. Fōſ. l. 7. dial. c. 39. Bert. c. l. Li: l. 2. Lo. Ph. Ra: p. 606. dn. Flac. l. 4. Apod. c. 14. Scharf. l. 7. Log. c. 3. Kec. c. l. Piccolō. c. 15. introd. mor: & p. 3. Cō. Pol: *Sed rectè monet* Alſted. c. l. & Dn. Reg. p. 522. & 511. Log. *Ordinem, prout hic in Log. conſideratur, non eſſe ipſam diſpoſitionem, quæ eſt in ſcientiis, ſed diſponendi modum, ideam, regulam, inſtrumentum: Et ſic Methodus rectiùs inſtrumentum diſponendi dicetur, quam diſpoſitio. Ordo cum diſpoſitio dicitur, magis ut disciplinis concretus & materialiter ſumitur, quorſum reſpexit* Piccol. c. l. *At hic ut organon magis abſtractum & formaliter definiri debet, quod Logicæ conſiderationi ſubjaceat, & poſtea omnib: disciplinis & facultatibus, ut inſtrumentum diſponendi earum materias & objecta, applicari poſſit.*

10. Differentia *eſt in cæteris verbis. Diſponere appoſitè eſt unum poſt aliud aptè collocare, prout vel rei natura vel commodior noſtra cognitio ferre poteſt. Nam utrumq; complectitur interdum methodus, ut poſt dicetur. Ramus dianojam variorum axiomatum definit.* l. 2. dia. c. 17. *At hæc definitio contrariatur generali definitioni partis ſecundæ Log: à Ramo* l. 2. c. 1. *traditæ*, V. t. 7. *Et methodus non tantùm axiomata, ſed & terminos & ſyllogiſmos diſponere poteſt.* V. Dn. Co. Mart. c. l. Conf. t. 5. *Artium partes diſponit, non præcisè axiomata.* Finis *eſt in verbis*, ob faciliorem cognitionem. *Vſus hic & finis præceptorum methodi eſt, ut faciliùs, clariùs, diſtinctiùs, nos rei naturam cognoſcamus. Et ſic ordo ſemper eâ ratione procedet, ut noſtræ cognitioni faciliori inſerviatur: Fieri poteſt, ut cum ordine facilioris cognitionis, ordo naturæ rei ſimùl conſiſtat: Sic ordo & ſequetur naturam rei, & noſtram faciliorem cognitionem: Fieri poteſt, ut abſcedat ordo facilioris cognitionis ab ordine naturæ rei: Sic legitimus ordo potius procedet pro noſtrâ cognitione, quàm naturâ rei.*

11. *Qui*

11. *Qui procedendi modus, quia totus inter Clarissimos methodi doctores, Piccolomineum & Zabarellã, acriter est controversus, paulò fusius est deducendus.* Piccolomi: intr: gr: mor: c. 17. 18. & p. 5. com. Pol. *methodum & viam addiscendi petendam esse ait ex nostro cognoscendi modo, ordinem verò ex naturâ ipsarum rerum. Eum sequuntur* Keck: noster. c. l. c. 1: Zanack. c. l. q: 2. Sagittar, C. 1. ax. Log. d. 1. t. 1. Ramus l. 2. Log: c. 17. Snell. l. 2. dial. c. 17. *& cæteri Ramistæ communiter:* Zabarella l. 1. d. met. c 6. 16. & l. 1. Ap l. c. 3. 4 *& methodum & ordinem ex faciliori nostrâ cognitione sumendum vult. Quem sequuntur* Cl. l. Ma. C. 6. d. 3. q. 1. & l. 1. misc. d. 12. t. 12. & con: Keck l. 3. s. 3. p: 2. c. 1 & l. 5. inst. Lo. c. 19. & l. 2 dis. Ram: c. 13. q. 1. Dn: Scheib. d. Syll. c. 18. n. 28. 35. Dn. Gutk. p. 661. Syn. Alsted. l. 8. Lo. ha. c. 2. Timpl. l. 4. Lo. c. 8. q: 11. Nesdel. d. ord. c. 6. Goclen. p. 5. pro. 29. 30. 31. 33. Dn. Reg. l. 1. pro. d. met. p. 533. Crell. l. 1. pa: pro: c: 12. Dn: Flac: l: 4. Apod: c: 13. Tolet. prol. in l. post: q: 6. Dn: Co: Mart.: l. 1. pa: pro. c. 9. Scharl: 7. Lo. c: 3. Dusa l: 4. Lo: c: 12. Hipp: q: 57. Lo. Hippocrates, Alexander, Albertus M. *& Horatius apud* Bertium l. 4. Lo: c. 19 & alij.

12. *Ea res ut accuratiùs decidatur, advertenda sequentia monita.* 1. Non *quæritur de ordine nobilitatis, dignitatis, constitutionis, temporis, loci, methodo arbitrariâ, quæ undecunq; sumi potest.* V. Bert: c: l: *Sed methodo doctrinæ & cognitionis.* V. Piccol: c: l. intr: c. 14. 2. Methodus, *via procedẽdi & ordo procedẽdi hic sunt eadẽ. Vnde perinde nunc est, s. dicas, methodũ discendi, s. ordinem discendi a. docendi, sumendũ à nostrâ cognitione.* 3. Apud *utrumq; Zab: & Piccol. in confesso est, ordinem nostræ cognitionis gratiâ & inventum esse, & servari* in re-

in rebus: & rebꝰ ipsis cognoscẽdis à nobis, accommodatũ esse debere: V. Piccol. com: p. 3. & 5. & introduct. mor. c. 19. 4. *Non quæritur potissimum de methodo particulari, hujus a. illius partis in disciplinâ, sed universali, de ordine totarum disciplinarum.* V. Zabar. l: 2. Apol: c: 2. 5. *Sæpè ordo naturæ & nostræ cognitionis distinctæ conveniunt. Et ita perinde est, unde processus disciplinæ sumatur. Ita in Physicis ordimur à principiis ad composita & in nostrâ cognitione faciliori, Impossibile enim est, cognosci posse compositum, non cognitis principiis: & in ipsâ Naturâ, quæ à principiis ad principiata in compositione procedit. Vnde non negatur, unquam debere servari ordinem Naturæ rerum, sed saltem, semper servari debere.* V. dn. Scheib: c: l: n: 33. Zabar: l: 1. d: met: c. 6. 6. *Omnis ordo potest sequi ordinem naturæ & rerum, πτικῶς, non* formaliter, *ut res sunt, sed* objective, *ut à nobis cognosci possunt, ut omnis methodus sit congruens naturis rerum* objectivis, *prout à nobis cognoscibiles sunt. Vndè non attinet, præcisè servare ordinẽ naturæ generantis, sed cognoscentis.* V. Zaba: l: c: c: 10: Dn: Scheib: c: l: n: 34. 7. *Naturâ primum, & id, sine quo alterum distinctè non cognoscitur, eadem esse possunt. In distinctâ ergò & accuratâ nostrâ cognitione servari poterit ordo naturæ rerum; Si naturâ nota sint etiam nobis nota: sin ignota nobis, â notiorib: nobis procedendum erit.* Vt benè Goclen: p: 5. prob: 30. 31.

13. *Ergò jam spectato fine isto, meliori, faciliori, & distinctâ nostrâ cognitione, tota Controversia erit, quem processum ordo servare debeat, ut istũ finẽ assequatur?* Piccol. *id ordinẽ naturæ sequẽdo, futurũ dicit:* Zabarel: *à facilioribꝰ cognitu inchoando. Et hic rectiùs. Quidã conciliare nitũtur, quod primò à naturâ prioribus, secundò à cognitu facilioribus inchoando, id impetrari poterit.* Keck: c: l. Zanac. c. l. *Sed hanc conciliationem invertendam esse viderunt alÿ.* Timpl; c. l; Et Alsted: c: l.

Et

Et rectè. Primariò à facilioribus cognitu inchoando id perficietur: secundariò à naturâ prioribus. Formaliter ex nostrâ cognitione id pẽdebit: materialiter ex ordine naturæ rei. Quod ita patet: 1. Quodcunq; *instrumentum practicum cognitionem, ut finem sibi propositum habet, ut illam perficiat & rectificet in operando, illud modum procedendi eum servare debet, qui faciliori isti cognitioni conducat. Nam finis in disciplinis practicis est quasi formale, quod mensurare debet, & præcepta & præceptorum ordinem in istis disciplinis. Et ut fundamentũ cognitionis rerum sunt res ipsæ, quibus nostra cognitio accommodata esse debet, si legitima sit: Ita fundamentum ordinis cognitionis rerum est facilior nostra cognitio, Cui ordo accommodatus esse debet, si legitimus esse debeat. Et ut in cognitione rerum primò à rebus pendemus, secundò à nostro concipiendi modo: quod Metaphysica in doctrinâ de pluritate formarum in uno supposito, & Pneumatica in doctrinâ de attributis divinis, distinctè & inadæquatè cõceptis, docebũt: Ita in ordine & processu cognitionis rerum, inversim, primò, à nostrâ cognitione faciliori, secundo à naturâ rerum dependere debemus. At methodus Logica est tale instrumentum practicum, quod finem meliorem nostram cognitionem intendit. Est enim instrumentum intellectus, non rerum: inventum pro nobis, non rebus.* V. t. 8. 10. *E. & progressũ facilioris nostræ cognitionis servare debet.* Conf: Alsted: c. l. Timpl: c. l. Gut: c. l. *& fuse* Zabarel: l: 1. d: met: c. 9. *illum ordinis finem persequentem.*

14. 2. Si ordo *tractandi sumendus à naturâ rerum,* aũt *sumetur ab ordine naturæ generantis,* aut *intendentis & perficientis.* Si prius, *E. semper à principiis ad principiata, causis ad causata progrediendum erit. Hic enim est ordo naturæ generantis. At sic esset solus ordo compositivus, nam is ita progreditur. At præter hunc est etiam ordo* Resolutivus, *qui à principiatis ad principia, sive ad media finem inducentia pro-*

greditur, ut in Ethicis, Politicis, videre est. Et hic ordo negari non potest, quin sit accommodatissimus disciplinis Practicis. Vt ex Galeno, Aristotele, & communi omniũ consensu demonstrat Zabar: c. l. c. 6. Si posterius: *Ergo* vel *perinde erit, sive hunc s. priorem ordinem serves*, vel *non erit*. Si erit, *ergò perinde erit, sive in Ethicis à fine ad media procedas, sive contrà: At hoc erit summam confusionem introducere, & quidvis cuivis aptare, quod à vero Philosopho alienissimum esse debet, Vt qui Magister ordinis, non confusionis esse debet.* Con: t: 1. Si non erit perinde, *Ergò oportet alicunde determinatio sumatur, ut sciatur, quem ordinem præcisè disciplinæ alicui applicare fas sit; hæc determinatio non scietur ab ipsâ naturâ, nam illa indifferẽter in rebus servat utrumq́: E. à nostrâ meliori & distinctiori cognitione. Nam aliud hic nominari non potest.* Si dicas, *utrumq́ ordinem servari posse, sed distinctè: Illum in Theoriâ, hunc in Praxi: Quæro, unde ratio desumenda hujus distinctæ tractationis? Nisi ad meliorem nostram cognitionem devenias, nunquam rationem istius distinctæ determinationis expedies. Et sic nostra cognitio semper summus scopus manebit, ad quem dirigendus erit processus ordinis s. methodi. Vrget hoc argumentum* Zabar. c. l. c. 6. & l: 1. Apol: c: 4. Timpl: c: l: q: 11. *Testimonia Aristotelis pro hac sententiâ, vide apud* Zab: c. l: c: 7. & l: 1. Apol: c: 4. *Vbi & ab exceptionibus Piccolominei ea vindicat* c: 6.

15. *Ad hoc argumentum regerit* Piccolomineus intro: c. 19 *& repetit* Zabar. l: 1. Apol: c: 4. *etiam incertum fore ordinem, & si à nostro cognoscendi modo sumatur. Nam hic duplex est,* vel *notitiæ confusæ,* vel *distinctæ. Et sic ex modo cognoscendi non determinari poterit, quisnam ordo præcisè sequendus. Et datis duobus æquè ignotis, nulla dabitur regula, quam in ordine sequamur, nî ad naturam rerum convertamur. Et posse servari utrumq́ ordinem, nam uterq́ conveniat natu-*

naturæ: Syntheticus naturæ componenti & generanti: Analyticus appetenti & resolventi. Vter servetur, naturam rerum sequetur, eiq; erit conveniens. Ita & Zanac:c: Cl: I. M.p: 546. *Sed hæ responsiones rem non conficiunt.* 1. Si *ob naturam rerum ordinem Synth. vel Analyt. sequimur, E. perinde erit, quem eligamus in disciplinis. Vterq; enim est naturalis. Et hactenus nulla est determinatio à naturâ, Cur potius hic præ illo sit tenendus. Vt rectè dictum* th. 14. *At est omninò determinatio aliqua danda hujus ordinum electionis. Si ad nostrũ institutum vel occasiones, difficultatem, aut oportunitatẽ, decurreris cũ* Piccolomin. c. l. *jam apertè ad nostram sententiam decurritur. Nam nullum institutum vel occasio electionis istius alia esse poterit, quàm melior & distinctior nostra cognitio. Vt benè observat* Zabar. c. l. *c.6. E. ab hac jam sumenda erit determinatio. Et sic habemus intentum.*

16. 2. Omninò *ex nostrâ cognitione determinatio servandi ordinis doctrinæ satis desumi potest. Nam ordo debet sequi nostram cognitionem* meliorem & distinctiorem, id est, *eam, quæ in suo genere perfecta est.* V. t. 12. *non confusam. Et sic parum ad rem facit, dari quandam cognitionem nostram confusam. Nam methodus artificialis, de quâ nunc loquimur, illam sequi non debet, sed distinctam. Ab hac semper determinatio sumenda, unde ordo procedere debeat. In arbitraria methodo perinde est, unde inchoemus.* V. c. l. *Sed de eâ nũc quæstio non est.* 3. Datis *duobus æquè ignotis, quorum neutrũ alterius juvet cognitionem, servatur ordo arbitrarius, ut vel à perfectiori, vel undecunq; pro nostro arbitrio inchoemus. Nec hinc evertitur ordo cognitionis. Quandoquidem is in dato casu nullus est. Ergò nec hic curiosè quærendum, unde sumendus sit. Et sic erit ista responsio prorsus aliena. Non enim quæritur de methodo arbitrariâ, sed melioris nostræ cognitionis.* V. t. 12. *Ostendendum erat, ubi adest ordo cognoscendi, illum sperni,*

ni, & assumi ordinem naturæ rerum. 4. Si potest, uterq́; ordo servari, & generantis & intendentis naturæ, quæro, Cur potius iste in scientiis, hic in prudentiis servatur & non contrà proceditur? Nempe quia meliori nostræ cognitioni ita consulitur, & ab hac determinatio sumenda. V. t. 14.

17. Neq́; quæ hic contrà adferri solent, magnoperè hæc impugnant. Vt: 1. Artem debere imitari naturam, & scientiam ipsam rem, cujus quasi repræsentatio esse debet. Nam hoc valet de naturâ sc. cognoscendâ in se, non cognoscendi ordine. Debemus res intelligere, vel ut in se sunt, vel ut in esse intellectili se nobis objiciunt: Et modus intelligendi sequitur modum essendi, quem res vel in se, vel in nostro conceptu, habēt. Patet ex attributis divinis distinctè à nobis conceptis, cum in se sint simpliciter unum quid. V. Becan. p. 1. T. 1. Th. Sch. c. 1. q. 2. Dn Scheib. l. 2. Meta. c. 3. n. 111. 112. Sed ordo intelligendi sequitur nostram meliorem cognitionem. Res ut sunt, intelligamus; Sed ordine nobis convenienti. Ordo rerum est quasi ipsa res ordinata: Ordo doctrinæ est instrumentum nostræ cognitioni subserviens. Hic alius à processu naturæ esse potest. Co. Zaba. l. 1. Apol. c. 8. Quidam inter viam doctrinæ, quæ imitetur naturam, & ordinem doctrinæ distinguunt, qui distinctam nostram cognitionem Id. c. 1. c. 9. 2. Mensuratum debere mensuræ suæ & processum & ordinem imitari. At scientias, esse mensuratas à rebus. Zanak. c. 1. Antecedens hic falsum & interdum impossibile est. Practicarum rerum ordo incipit à mediis, & provehitur ad finē: Cognitio earum à fine ad media. Secus enim non distinctè cognoscemus disciplinas practicas. Dices: Est ordo naturæ intendentis. Ita Id: R. Ordo naturæ intendentis valde ambiguè ordo naturæ dicitur. Vt placet Dn. Scheib. de met. n. 30. Sed cur non servatur ordo naturæ generantis, ut in Synthetico ordine scientiis applicato? Nempe quia meliori nostræ cognitioni sic melius consulitur.

Ast

Ast hinc determinatio sumenda: & ordo naturæ vel generantis vel intendentis nunquam satis faciet. V. t. 14.

18. 3. Inde *sumendum ordinem, unde prodeant ordinis differentiæ. Nam hæc sese sequi. At has, compositionem & resolutionem, ex rerum naturâ prodire, ex naturæ origine & appetitione. R. Inde sumendus ordo, unde manant ejus differentiæ,* sc. quà numerum & species, *non semper quâ specialem procedendi modum. Duplex est processus ordinis naturæ, vel componendo vel resolvendo: E. & totuplex ordo doctrinæ. Qui hactenus est imitatio naturæ. Sed cum ordo naturæ in qualibet re duplex sit, compositionis & Resolutionis ob duplicem scopum naturæ in qualibet re, generationem & corruptionem: Ordo doctrinæ in scientiis non duplex, sed unus est, pro meliori nostrâ cognitione servandus: vel syntheticus vel analyticus. Ille ex meliori cognitione in scientiis sumptus: Hic ob eandē in prudentiis. Ita ordo doctrinæ semper ex fine, meliori nostrâ cognitione, ut summo scopo in procedendi modo sumitur,* sive *cum ordine procedentis naturæ in rebus consentiat, ut in Theoreticis,* sive *ab eo dissentiat, ut in practicis disciplinis cōtingit.* Conf. t. 10. *Plura de hac cōtroversiâ vide apud authores* th. 11. *citatos.*

19. *Fuit* definitio *: sequitur* divisio. *Ramei unam esse methodū ajunt.* V. Cl. L. M. l. 2. discu. Ram. c. 13. q. 2. (*Eoq́ inclinare videtur* Dn. Philip. l. 1. dial. *ad finem. Sed is de methodo tractandi thema simplex loquitur, quæ unica. Et tyronibus tantùm scripsit, ut excusat* Hipp. q. Log. 54.) *Quod semper à notioribus ad ignotiora, generalibus ad specialia sit progrediendum. Sed hæc est generica Methodi natura, specialis ejus natura est diversa.* V. Kec. pr. tr. 2. præ Log. c. 3. §. 16. & *sic in duas species dividi potest, Syntheticam & Analyticam s. demonstrativam & resolutivam, ut* Zab. vocat l. 3. d. met. c. 16. Illa est, cum à principiis ad principiata sit progressus; Hæc, cum à principiatis & fine ad principia

& media; *Prius obtinet in disciplinis Theoreticis, posterius in Practicis. Ubi duo nota*: Hoc, *applicari disciplinis vel theoret. vel pract: istis ordinibus pro affectione esse, non pro essentiali & definitivâ ratione: Inde non ita per ea definiendi, acsi ipsam essentiam eorum quidditativè & Logicè constituerent à priori ut rectè notavit* Cl. I. M. c. Keck c. l. *Et tacitâ dissimulatione prætervectus, non habuit, unde negaret* Zanack. c. l. *Nam malè per posteriora definitur, quod potest per priora. Interim ita addi hæc possunt in definitionibus, quà Logica noëmata sunt instrumenta disciplinis accommodanda, & sic etiam ordo: Unde quia compositivus* theoriæ *applicandus, resolutivus* praxi, *ob usum istum illa in definitionibus tolerari possunt. Quomodo definiunt* Keck. l. 3. Log. s. 2. c. l. Alsted. l. 24. Enc. p. 2. c. 17. & l. 8. Log. har. c. 4. 5. Zaba. l. 2. de met. c. 16. 17. 2. *Rectè ordinem syntheticum Theoreticis, Analyticum practicis applicari* Piccol. c. 22. 23. introd. & p. 7. com. Pol. §. 1. *ut plurimùm ita procedi ait: non tamen semper necesse hoc esse, posse utrumq; ordinem in scientiis servari. Sed hoc falsum esse ostendit* Zaba. l. 2 d. metc. 7. 8. 9. 15. & l. 2. Apol. c. 5. 6. *Nam si v. g. analyticus applicari posset theoriæ, E. aliquis finis esse deberet ab ipsâ cognitione subjecti distinctus, qui introducendus esset, à quo initium tractandi sumeretur. Nam ita analyticus ordo in prudentiis procedit. At in theoreticis nullus alius finis est, quam sola cognitio subjecti, id est, ipsum subjectum cognitum. Nam scientia est velut res ipsa scita s. in esse intellectuali appræhensa. Ut benè* Zab. c. 7. c. l. & l. 2. Apol. c. 5. *Nec proficit* Piccolom. *excipiendo, in scientiis posse esse causas rerum finales, à quibus inchoetur tractatio. Nam istæ causæ finales locum causarum obtinent, à quibus concludimus ad effecta. Et sic à prioribus ad posteriora procedimus, quod est servare ordinem compositivum.* V. Zab. l. 2. Apol. c. 6. *Argumenta Piccolominei recenset* Zab. c. l. c. 4. & *dissolvit* c. 7. *Qui hic videndus.*

20. *Alij*

20 Alij *addunt* methodum definitivam. *Sed nullâ necessitate. Nam definitiones, divisiones, &c. utriusq; ordinis communia sunt instrumenta. Vt benè* Idem l.2.d. met. c.4. &l.3.c.5. Cl.I.M.c.l. &C.5.d.10.q.1.Picol. *definitivam met. ad analyticam referri posse ait.* c.20.*introd.* & Com.Pol.par.6.§ 1. *Et* Scalig.ex 1.s.3.V. dnScheib.d. meth.n.55. Alij *divisionem negant, quod tantùm competat methodo inventionis, non doctrinæ.* Timpl.l.c.q.22. &c.2. techn.q.6. *Artes esse inventas ordine Synthetico: docendas semper analytico. Hanc divisionem accuratè observandam.* Alsted.c.l. *stupidos vocat eos, qui eam negent. Sed hoc est accidens methodi, invenire vel docere. Eadem manet, sive eâ inveniatur aliquid, sive inventum doceatur: Et accidens non mutabit essentiam rei. Methodus quæ est, omnis doctrinæ propriè est. Vt bene* Zeidl. d. Lo.11.q.4. *Accidentalis hæc est divisio, & sic concedimus, quæ habet* Alsted.c.l. *non essentialis.* Alij *& divisivam addunt: etiam præter necessitatem* V. Zabar. l.1.d.met c.1. &l.3.c.6.7. Alij *methodum in universalem & particularem dividunt. Verè hoc & Philosophicè.* V.Cl.I.M.c. Keck p.945. *Et explicatur à* Zabar. l.2.d.met.c.20.

21 *Hæc de* divisione. Affectiones *methodi sunt.* 1. *præstantia.* V.Scalig.ex.2.&303.s.9 2. *Vtilitas.* V. Timpl.c.l.q.8. 3. *Tractandi sedes, quæ ultima in Log* V.t.5. 4. *Perspicuitas, & totalitas.* V.Dn.Schei.c.l.n.38. 5. *Crypsis & occultatio.* V.eundem n.42.&c. 6. *Ab uno inchoatio. Ordo disciplinæ semper inchoet* ab uno, vel *secundum rem & materialiter, vel secundum rationem & formaliter. Ita Ethica incipit ab uno materialiter, nempe fine, & tendit ad media: Physica ab uno formaliter, aliquo, quod rationem unius habet, etsi in re materialiter multiplex sit. Sic unũ ibi est, ut principium: etsi triplex numero sit; materia, forma, & privatio.*

Hac de re iterum diversitas est inter Zabarellam & Piccolomineum. Hic *methodum semper ab uno incipere ait* intro. civ.c.16.& com. Pol.p.4. Ille *negat id necessarium esse, & per accidens tantùm ad eam se habere asserit.* l. 2. d.met.c. 3 &l.1.Apol.c.10. *Conciliari hæc inter se posse putat* D. Reg.p.535. *eo quo dictum est modo. Et ipse* Zabarel.l.1. Apol.c.10.*ait, si ab uno dicatur inchoari, cum ab una v. g. syllaba vel dictione inchoetur in Grammaticis, etsi ea multas habeat litteras, illa multa tamen sumantur ut unus terminus, â quo inchoetur tractatio: se non negare, in omni disciplinâ necessarium esse, exordiri ab uno, ut termino â quo: etsi istud unum multa sub se complecti possit. Sic in Grammaticis multæ litteræ: in Physicis multa principia: Arithmeticis multæ vnitates, &c. Omnia tamen sunt unus terminus, â quo inchoatur tractatio disciplinæ.*

Additamenta.

Simplex Enuntiatio etiam dici potest cōposita.

Aliqua propositio composita axiomaticè, non est composita Syllogisticè, ut ex eâ verus Syllog. compositus exstrui possit.

Humanitas Christi nunquam amisit subsistentiam propriam.

Resurrectio Christi non est ab Evangelistis descripta.

Christiani fuerunt etiam antequam Christus in lucem editus fuit: & si Antiochiæ primùm eo nomine extrinsecè denominari cæperint. Act: 11. v. 26.

FINIS.